

De en/of-rekening binnen een verzorgingsrelatie

Mr. P.C. van Es*

1. Inleiding

Het gebruik van een en/of-rekening binnen affectieve tweerelaties is wijdverbreid: al dan niet gehuwde partners kiezen er vaak voor de inkomsten- en uitgavenstromen te laten lopen via een dergelijke rekening. In het kader van dit themanummer over vergrijzing is het van belang vast te stellen dat een en/of-rekening ook gebruikt kan worden in bepaalde verzorgingsrelaties, bijvoorbeeld wanneer ouder en kind afspreken dat de laatste de afhandeling van de financiële zaken op zich zal nemen. Dit type en/of-rekening zal in deze bijdrage centraal staan. Een en/of-rekening wordt in het leven geroepen door het aangaan van een drie- (of meer-) partijenovereenkomst, waarbij de bank en de rekeninghouders overeenkomen dat ieder van de rekeninghouders zelfstandig over het saldo op de rekening kan beschikken. Deze externe bevoegdheid jegens de bank zegt niets over de vraag wie in de interne verhouding tussen de rekeninghouders recht heeft op het saldo. De rekeninghouders kunnen hiertoe voor gelijke of ongelijke delen gerechtigd zijn, maar het is ook mogelijk dat het saldo geheel aan één van de rekeninghouders toekomt. Dit laatste zal vaak het geval zijn wanneer er sprake is van een en/of-rekening binnen een verzorgingsrelatie (bijvoorbeeld een ouder/kind-rekening). Een alternatief voor de en/of-rekening in deze situatie is het verlenen van een machtiging aan het kind om over het saldo te beschikken van een alleen op naam van de ouder staande rekening. Een verschil tussen het verlenen van een machtiging en het aangaan van een en/of-rekening is dat de machtiging eindigt met de dood van de rekeninghouder (art. 3:72 sub a BW), terwijl bij een en/of-rekening de langstlevende rekeninghouder mag blijven beschikken over het saldo op de rekening.¹ Aldus kunnen van deze rekening bijvoorbeeld de begrafeniskosten voldaan worden zonder dat de erfgenamen eerst hoeven te beschikken over een notariële verklaring van erfrecht. Hieronder wordt op een aantal aspecten van de en/of-rekening nader ingegaan.

2. De gerechtigdheid tot het saldo

Art. 5 van de Voorwaarden En/of-Betaalrekening van de ING bepaalt:

‘Wie van u beiden recht heeft op het saldo op de En/of-Betaalrekening, is een zaak van u en uw mederekeninghouder. De ING staat hier volledig buiten.’

Ten aanzien van de vraag wie in de onderlinge verhouding tussen de rekeninghouders recht heeft op het saldo geldt het volgende. Wanneer de rekeninghouders gehuwd zijn (of een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan) in een gemeenschap die het saldo op de en/of-rekening omvat, komt dit saldo op grond van het huwelijksgoederenrecht aan beide rekeninghouders (voor gelijke delen) toe. Bij ongehuwde samenwoners kan het saldo gemeenschappelijk zijn op grond van afspraken in het samenlevingscontract. Het is niet ongebruikelijk dat in een samenlevingscontract een bepaling is opgenomen die inhoudt dat beide partijen voor de helft gerechtigd zijn tot het saldo op een bepaalde en/of-rekening.

In de overige gevallen geldt als hoofdregel dat het saldo toebehoort aan degene die het op de rekening heeft gestort.²

3. Actieve hoofdelijkheid: van art. 1314 BW (oud) naar art. 6:15 en 6:16 BW

Het oud BW wijdde in art. 1314 een algemene bepaling aan het beding van actieve hoofdelijkheid, welk beding de grondslag vormde voor de en/of-rekening:

‘Eene hoofdelijke of solidaire verbindtenis heeft tusschen verscheidene schuldeischers plaats, wanneer de titel uitdrukkelijk aan ieder van hen het regt geeft om de voldoening der geheele schuld te eischen, in dier voege, dat de betaling,

* Universitair hoofddocent notarieel recht, Universiteit Leiden, vaste medewerker van het WPNR. (P.C.vanEs@law.leidenuniv.nl)

1. Zie bijvoorbeeld art. 7 van de Voorwaarden En/of-Betaalrekening van de ING en art. 27 lid 3 sub a van de Algemene voorwaarden voor betaalrekeningen en betaaldiensten van de Rabobank 2013. Zie ook F.H.J. Mijnsen, *De rekening-courantverhouding*, Deventer: Kluwer 2010, nr. 15.1; Asser/Hartkamp & Sieburgh 6-I* 2012/144, Asser/Perrick 3-V* 2011/79 en P.W. van der Ploeg, ‘De “en/of”-rekening (II)’, *WPNR* (1990) 5968, p. 449. Anders M.J.A. van Mourik, *Gemeenschap* (Mon. BW B9), Deventer: Kluwer 2011, nr. 9, die ook bij de en/of-rekening uitgaat van het bestaan van een volmactsrelatie tussen de rekeninghouders, waarover nader in § 4 hieronder.
2. Zie Rechtbank Amsterdam 15 juli 2010, *LJN*: BN1997 en M.J.A. van Mourik, *Gemeenschap* (Mon. BW B9), Deventer: Kluwer 2011, nr. 9. Vergelijk ook Hof Amsterdam 29 juni 1995, *NJ* 1997, 487.

aan een hunner gedaan, den schuldenaar bevrijdt, ofschoon ook de verbindtenis uit haren aard tusschen de onderscheidene schuldeischers splitsbaar en deelbaar mogt zijn.’

Onder oud BW werd wel aangenomen dat het beding van actieve hoofdelijkheid meebracht dat er twee vorderingsrechten ontstonden: ieder van beide schuldeisers had een zelfstandig vorderingsrecht voor het geheel.³ Ten aanzien van de twee vorderingsrechten gold – in de woorden van Van Buchem-Spapens – dat deze ‘slechts in zoverre van elkaar afhankelijk [zijn] dat met het tenietgaan – door betaling of door een daarmee op één lijn te stellen rechtshandeling – van het ene vorderingsrecht ook het andere vorderingsrecht tenietgaat’.⁴

In het huidige BW is voor een andere benadering gekozen. Het beding dat voorheen zou kwalificeren als een beding van actieve hoofdelijkheid moet thans volgens de Toelichting-Meijers bij Afdeling 6.1.3 worden aangemerkt als een ‘beding van gemeenschap’.⁵ Als gevolg van dit beding ontstaat één gemeenschappelijk vorderingsrecht als bedoeld in art. 6:15 lid 1 BW.⁶

De keuze voor de constructie van één gezamenlijk vorderingsrecht wordt in de wetsgeschiedenis als volgt onderbouwd:

‘Deze opzet brengt mee dat naast de algemene bepalingen van de titel Gemeenschap slechts weinig nadere bepalingen nodig zijn betreffende de onderlinge verhoudingen der schuldeisers en hun verhouding tegenover derden.’⁷

De wetgever heeft zich gerealiseerd dat er gevallen zijn waarin de oude figuur van actieve hoofdelijkheid niet zonder meer vervangen kan worden door de constructie van een gemeenschappelijk vorderingsrecht. Zo’n geval doet zich voor wanneer de door de schuldenaar te verrichten prestatie in de onderlinge verhouding tussen de schuldeisers voor het geheel toekomt aan één van dezen. Van een gezamenlijk vorderingsrecht als bedoeld in art. 6:15 BW kan alsdan volgens de Toelichting-Meijers geen sprake zijn ‘omdat een gemeenschap vooronderstelt dat iedere deelgenoot voor enigerlei (eventueel niet-proportioneel) onverdeeld aandeel gerechtigd is in het gemeenschappelijke goed’.⁸ Om deze reden is art. 6:16 BW in de wet opgenomen:

‘Wanneer met de schuldenaar is overeengekomen dat twee of meer personen als schuldeiser de prestatie van hem voor het geheel kunnen vorderen, des dat de voldoening aan de een hem ook jegens de anderen bevrijdt, doch in de onderlinge verhouding van die personen de prestatie niet aan hen allen gezamenlijk toekomt, zijn op hun rechtsverhouding jegens de schuldenaar de in geval van gemeenschap geldende regels van overeenkomstige toepassing.’

In deze bepaling lijkt een merkwaardige tegenstrijdigheid te schillen. Het eerste zinsdeel geeft weer waar het bij een actief hoofdelijkheidsbeding (zoals die bij een en/of-rekening wordt overeengekomen) om gaat, te weten dat aan beide schuldeisers bevrijdend kan worden betaald. Wanneer men nu zo’n beding is overeengekomen (en in de onderlinge verhouding tussen de schuldeisers de prestatie slechts aan één van hen toekomt zodat van een gemeenschap geen sprake kan zijn), geldt dat de in geval van gemeenschap geldende regels *van overeenkomstige toepassing zijn* op de rechtsverhouding van de schuldeisers jegens de schuldenaar. Eén van deze van overeenkomstige toepassing verklaarde regels is art. 3:170 lid 2 BW en dit artikel bepaalt dat het aannemen van aan de gemeenschap verschuldigde prestaties een beheershandeling is die door de deelgenoten tezamen dient te geschieden, hetgeen betekent dat de bank alleen aan alle deelgenoten tezamen bevrijdend kan betalen.

Om art. 6:16 BW te begrijpen moet men het in de context van zijn ontstaansgeschiedenis zien. Toen het artikel als art. 6.1.3.2 in het Ontwerp Meijers werd opgenomen, kende dit ontwerp ook nog een nooit tot wet geworden art. 3.7.1.6, dat als volgt luidde:

3. Zie A.M.J. van Buchem-Spapens, ‘Enkele aspecten van de gemeenschappelijke bankrekening’, *WPNR* (1982) 5618, p. 489 en de Toelichting-Meijers bij Afdeling 6.1.3, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 127. Vergelijk ook J.M.H.P. van Neer-van den Broek, ‘De Memorie van Antwoord op de Invoeringswet Boeken 3, 5 en 6 Nieuw BW (wijziging van boek 6) en aanverwante wetgevingsstukken’, *WPNR* (1986) 5788, p. 402 waar de vraag of er onder oud BW sprake was van één of van meer vorderingsrechten omstreden wordt genoemd.
4. A.M.J. van Buchem-Spapens, ‘Enkele aspecten van de gemeenschappelijke bankrekening’, *WPNR* (1982) 5618, p. 489.
5. *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 127-128.
6. De verhouding tussen lid 1 en lid 2 van art. 6:15 BW kan hier enige verwarring geven. Het systeem van de wet is mijns inziens dat er bij een en/of-rekening (waarop door meerdere partijen geld wordt gestort) sprake is van één gemeenschappelijk vorderingsrecht op grond van een partijafpraak tussen de debiteur en de crediteuren (dat wil zeggen een ‘rechtshandeling’ als bedoeld in art. 6:15 lid 1 BW). Omdat er als gevolg van de partijafpraak (het ‘beding van gemeenschap’ in de woorden van de Toelichting van Meijers) een gemeenschap is ontstaan waarin het vorderingsrecht valt, is lid 2 van art. 6:15 BW ook van toepassing en geldt óók op grond van deze bepaling dat er sprake is van één gezamenlijk vorderingsrecht. Men dient hierbij echter te bedenken dat men lid 1 nodig heeft om te bepalen dat lid 2 ook nog eens (ten overvloede) van toepassing is. Art. 6:15 lid 2 BW is geschreven voor situaties waarin een vorderingsrecht om andere redenen dan vanwege een actief hoofdelijkheidsbeding gemeenschappelijk is, bijvoorbeeld omdat het in een nalatenschap of een ontbonden huwelijksgemeenschap is gevallen.
7. T.M. bij Afdeling 6.1.3, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 128. Als voorbeelden van vragen die op grond van de algemene bepalingen van de gemeenschapstitel (Titel 7 van Boek 3) beantwoord kunnen worden, noemt de toelichting hier de vragen rond kwijtschelding, schuldvernieuwing, inbetalinggeving en uitstel van betaling.
8. Zie T.M. bij art. 6.1.3.2, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 132.

‘Tegenover een derde is, voor zover niet de wet of een regeling anders bepaalt, ieder der deelgenoten bevoegd ten behoeve van de gemeenschap in of buiten rechte nakoming te eisen van rechtsvorderingen die de deelgenoten gemeenschappelijk toekomen.’

Wanneer men uitgaat van de zelfstandige inningsbevoegdheid van ieder der deelgenoten, valt te begrijpen dat de constructie van het gemeenschappelijke vorderingsrecht (art. 6:15 BW) of het vorderingsrecht waarop de regels van de gemeenschap van overeenkomstige toepassing zijn (art. 6:16 BW) is gepresenteerd als alternatief voor het oude beding van actieve hoofdelijkheid. Nu art. 6.1.3.2 geschrapt is en art 3:170 lid 2 BW daarvoor in de plaats is gekomen, is dat minder eenvoudig. De wetgever meende het systeem van het gemeenschappelijke vorderingsrecht echter overleefd te kunnen houden door aan te nemen dat degenen die een en/of-rekening sluiten daarmee tegelijk een beheersregeling in de zin van art. 3:168 BW treffen met als inhoud dat beide deelgenoten – in afwijking van de hoofdregel van art. 3:170 lid 2 BW – inningsbevoegd zijn.⁹

4. De interne verhouding tussen de rekeninghouders

De kern van een en/of-rekening is dat ieder van de rekeninghouders jegens de bank bevoegd is te beschikken over het gehele op de rekening staande saldo, ook al behoort dit in de interne verhouding voor een deel of voor het geheel toe aan de andere rekeninghouder.

In deze paragraaf wordt nader aandacht besteed aan de regels die de interne verhouding tussen de rekeninghouders beheersen. Van Mourik is van mening dat het aanhouden van een en/of-rekening impliceert dat degenen die inningsbevoegd zijn elkaar daartoe over en weer volmacht geven, welke volmacht besloten zou liggen in de afspraak met de bank.¹⁰ Deze gedachte is moeilijk te rijmen met het feit dat bij een en/of-rekening de rekeninghouders in hun relatie tot de bank *krachtens een eigen recht* bevoegd zijn op *eigen naam* over het gehele saldo te beschikken. Zoals in de vorige paragraaf naar voren is gekomen, ligt in de afspraak met de bank wel besloten dat rekeninghouders een beheersregeling als bedoeld in art. 3:168 lid 1 BW treffen waarin wordt afgeweken van art. 3:170 lid 2 BW ten aanzien van de inningsbevoegdheid.¹¹

Het is van belang op te merken dat de interne relatie tussen de rekeninghouders bij een en/of-rekening meer behelst dan een afspraak over de inningsbevoegdheid. Impliciet of expliciet zullen er ook altijd afspraken bestaan over de wijze waarop de rekeninghouders in hun interne verhouding gebruik mogen maken van hun inningsbevoegdheid, voor zover het gaat om het saldo dat in de interne verhouding toekomt aan de andere rekeninghouder. Per geval moeten deze afspraken worden bezien. Bij bijvoorbeeld ongehuwde samenwoners zal de interne

bevoegdheid om over het aan de ander toekomende saldo te beschikken als regel in ieder geval betrekking hebben op de kosten van de huishouding. De interne bevoegdheid zal zich echter niet zover uitstrekken dat een bedrag van de en/of-rekening door een van de rekeninghouders zomaar mag worden overgeheveld naar een privérekening. Wanneer een en/of-rekening wordt geopend binnen een verzorgingsrelatie (bijvoorbeeld een ouder/kind-rekening), dan zal het saldo op de rekening veelal voor het geheel toebehoren aan de (verzorgingsbehoefte) ouder. De interne bevoegdheden van de andere rekeninghouder (het kind) zullen alsdan veelal beperkt zijn tot die betalingen die het belang van de ouder dienen. Voor het aannemen van een interne bevoegdheid om vanaf de en/of-rekening schenkingen te doen aan familieleden (onder wie wellicht het kind zelf), lijkt mij een expliciete afspraak tussen de rekeninghouders vereist. Men zal dit tijdig moeten regelen omdat deze afspraken niet meer kunnen worden gemaakt wanneer de ouder op enig moment niet meer handelingsbekwaam is.

5. Gevolgen van overschrijding van interne bevoegdheid I; girale betaling als abstracte rechtshandeling

Overschrijding van de interne bevoegdheid om te beschikken over het in de interne verhoudingen aan de andere rekeninghouder toekomende saldo, heeft – gezien de externe bevoegdheid die aan ieder van de rekeninghouders toekomt – geen gevolgen voor de rechtsgeldigheid van de betaling. Wanneer een kind namens zijn ouder onbevoegdlijk schenkingen doet vanaf een met hem of haar aangehouden en/of-rekening, rijst echter de vraag of het ontbreken van een geldige schenkingstitel eventueel gevolgen heeft voor de overgang van het geschonken bedrag op de bankrekening van de begiftigde. Deze vraag moet ontkennend beantwoord worden omdat girale betaling wordt gezien als een abstracte rechtshandeling,¹² hetgeen betekent dat het ontbreken van een geldige titel niet in de weg staat aan een geldige vermogensovergang. De ouder en/of diens erfgenamen zijn aangewezen op verbintenisrechtelijke terugvorderingsacties (onverschuldigde betaling). Mocht het kind de schenkingsovereenkomst op

9. Zie MvA II bij art. 6.1.3.2, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 133 en MvA II Inv. bij art. 6.1.3.2, *Parl. Gesch. Boek 6 (Inv. 3, 5 en 6)*, p. 1214.

10. M.J.A. van Mourik, *Gemeenschap* (Mon. BW B9), Deventer: Kluwer 2011, nr. 9.

11. Een beheersregeling is op grond van art. 3:168 lid 4 BW ook bindend voor de rechtverkrijgenden van een deelgenoot. Dit betekent dat ook de erfgenamen van een rekeninghouder eraan gebonden zijn en de inningsbevoegdheid van de langstlevende rekeninghouder na het overlijden van zijn mede-rekeninghouder derhalve in stand blijft.

12. Zie bijvoorbeeld B.F.L.M. Schim, *Giraal effectenverkeer en goederenrecht* (diss. Nijmegen), Deventer: Kluwer 2006, p. 27 en B. Bierens, *Revindicatoire aanspraken op giraal geld* (diss. Tilburg), Deventer: Kluwer 2009, p. 35-36.

eigen naam zijn aangegaan, dan is van een titelgebrek geen sprake. De ouder en/of diens erfgenamen kunnen het kind alsdan aansprakelijk stellen op grond van wanprestatie, waarover meer in de volgende paragraaf.

6. Gevolgen van overschrijding van interne bevoegdheid II; wanprestatie en verplichting tot afleggen van rekening en verantwoording

Wanneer een rekeninghouder van een en/of-rekening zijn interne bevoegdheid overschrijdt om te beschikken over het saldo dat in de interne verhoudingen toekomt aan de andere rekeninghouder, schendt hij de tussen de rekeninghouders al dan niet expliciet gemaakte afspraken en pleegt hij wanprestatie. Om de rekeninghouders in staat te stellen aan te tonen dat de onderlinge afspraken geschonden zijn, is het noodzakelijk dat zij elkaar desgevraagd inzicht geven in de betalingen die vanaf de en/of-rekening zijn gedaan. Van deze verplichting wordt al gewag gemaakt door De Grooth in zijn artikel over de meerhoofdige rekening uit 1953. Hij bestempelt de rekeninghouder, waar het betreft het saldo op de rekening dat in de onderlinge verhouding tussen de rekeninghouders niet aan hem toekomt, als 'fiduciair crediteur'.¹³ Deze fiduciaire verhouding brengt mee dat hij verantwoording schuldig is aan zijn medecrediteur.¹⁴ Ook in de parlementaire geschiedenis leest men dat de rekeninghouder aan wie het saldo op een en/of-rekening toekomt 'krachtens de onderlinge verhouding' gewoonlijk bevoegd zal zijn rekening en verantwoording te vorderen van de andere rekeninghouder.¹⁵

Bij een en/of-rekening tussen ouder en kind komt de bevoegdheid om rekening en verantwoording te vorderen en om eventueel een vordering uit wanprestatie en/of onverschuldigde betaling¹⁶ in te stellen toe aan de ouder aan wie het saldo op de rekening toekomt. Na diens overlijden komt deze bevoegdheid toe aan de erfgenamen. Bij wilsonbekwaamheid van de ouder speelt het probleem dat hij zelf niet meer voor zijn belangen kan opkomen en dat ook zijn toekomstige erfgenamen die zien dat de en/of-rekening wordt leeggehaald als zodanig nog niets kunnen doen. De oplossing moet hier gevonden worden in het aanvragen van curatele of meerderjarigenbewind. De curator of de bewindvoerder kan vervolgens de en/of-rekening opzeggen en rekening en verantwoording vorderen van de andere rekeninghouder.

Wanneer een rekeninghouder op de hoogte is van een bepaalde betaling door de mede-rekeninghouder en hij deze hierover niet ter verantwoording roept, kan dit gezien worden als instemming met de betaling. Na het overlijden van eerstbedoelde rekeninghouder kunnen zijn erfgenamen alsdan geen rekening en verantwoording meer vorderen. Dit is anders als de rekeninghouder ten tijde van de betaling niet meer wilsbekwaam was. In dat geval kan aan zijn stilzitten geen juridisch relevante betekenis worden toegekend.¹⁷

7. Tot slot; faillissement en beslag

Een en/of-rekening als alternatief voor een machtiging om over een bankrekening te beschikken, brengt bepaalde risico's mee voor de rekeninghouder die in de interne relatie gerechtigd is tot het saldo. Deze risico's houden verband met de mogelijkheid dat onder de bank ten laste van de andere rekeninghouder derdenbeslag wordt gelegd op de rekening of dat de andere rekeninghouder failliet gaat. Rechtbank Alkmaar heeft een uitspraak gedaan in een zaak waarin ten laste van een moeder derdenbeslag was gelegd op een en/of-rekening die zij met haar zoon aanhield. Deze laatste stelde dat het beslag onrechtmatig was omdat het saldo op de rekening in de interne verhoudingen voor het geheel aan hem toekwam. De rechtbank overwoog hieromtrent:

'Dit betoog kan niet worden gevolgd. Het feit dat het ten tijde van de beslaglegging een zogenaamde 'en/of'- rekening betrof, maakt dat ook [moeder] voor het volledige saldo van de rekening een vordering heeft op de Postbank. Het saldo op de girorekening moet onder deze omstandigheden ook als een vermogensrecht van [moeder] worden aangemerkt. Dat alleen [zoon] gelden op de rekening gestort heeft, doet daar niet aan af en kan hoogstens leiden tot een verplichting van [moeder] om het saldo van die rekening dat ten behoeve van haar wordt aangewend, aan [zoon] terug te betalen gelet op de onderlinge draagplicht.'¹⁸

Deze lijn kan mijns inziens worden doorgetrokken naar het geval waarin de intern niet tot het saldo gerechtigde rekeninghouder failliet wordt verklaard. Het gehele saldo valt dan in zijn faillissement en de mede-rekeninghouder moet genoegen nemen met een concurrente vordering. Een slechts in de *interne* verhoudingen bestaande aanspraak op het saldo houdt in een faillissement immers geen stand.

13. G. de Grooth, 'De rechtsfiguur van de meerhoofdige rekening', *WPNR* (1953) 4278, p. 15. Vergelijk ook H.C.F. Schoordijk, *Het algemeen gedeelte van het verbintenissenrecht naar het Nieuw Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Kluwer 1979, p. 102 die in het kader van de en/of-rekening spreekt over het door A geheel of ten dele 'in trust' hebben van een vorderingsrecht op de bank voor B en/of omgekeerd.

14. G. de Grooth, 'De rechtsfiguur van de meerhoofdige rekening', *WPNR* (1953) 4278, p. 15.

15. T.M. bij art. 6.1.3.2, *Parl. Gesch. Boek 6*, p. 132.

16. Zie § 5 hierboven.

17. Vergelijk in deze zin – ten aanzien van de verplichting van een gevolmachtigde om rekening en verantwoording af te leggen – Hoge Raad 13 mei 2005, *LJN*: AS4167, r.o. 3.4.1 en 3.4.2, Hof 's-Gravenhage 5 december 2006, *LJN*: AZ1126, r.o. 7 en Rb. Utrecht 29 september 2007, *LJN*: BB4405, waarover J.M. Tempelaar, 'Volmacht en rekening en verantwoording', *WPNR* (2010) 6838. Vergelijk ook Hof 's-Hertogenbosch 29 januari 2013, *LJN*: BZ0841, r.o. 10.6. Zie voor een geval waarin een terugbetalingsverplichting van de gevolmachtigde jegens de volmachtgever werd aangenomen: Hof 's-Gravenhage 17 augustus 2010, *LJN*: BN4678.

18. Rb. Alkmaar, 30 november 2006, *LJN*: AZ3397, r.o. 4.3.